

remained a "sacred cow" of the Khrushchev "thaw". This year, through the efforts of P. Tronko, spread in Ukraine the idea of a non-academic order of compiling a large encyclopedic work on historical local lore, initiating the writing of a 26-volume "History of Cities and Villages of the Ukrainian SSR."

Keywords: periodical; press organ of the Central Committee of the Communist Party; Communist of Ukraine magazine; anniversary year M. Khrushchev

References

1. Baranovs'kyi M. (1964). Pidvyshchuvaty produktyvnist' pratsi na vuhil'nykh shakhtakh Donbasu. *Komunist Ukrayiny*, 6, pp. 21—27.
2. Borot'ba za tekhnichnyy prohres — boyovyy front semyrichky. (1964). *Komunist Ukrayiny*, 9, pp. 2—9.
3. Butchenko F. (1964). Vprovadzheniya hosprozrakhunku i harantovanoi oplaty pratsi v kolhospakh. *Komunist Ukrayiny*, 4, pp. 69—73.
4. Vasyl'yev I. (1964). Deyaki pytannya vykorystannya osnovnykh vyrobnychkh fondiv u hirnychorudnyy promyslovosti Kryvbasu. *Komunist Ukrayiny*, 3, pp. 20—27.
5. Vsi syly na vykonannya prohramy intenyfikatsiyi sil's'koho hospodarstva. (1964). *Komunist Ukrayiny*, 3, pp. 2—13.
6. Holovakha I. (1964). Velykyy ukrayins'kyi myslytel'. Do 150-richchya z dnya narodzhennya T. H. Shevchenka. *Komunist Ukrayiny*, 1, pp. 72—81.
7. Dubyna K. & Klokov V. (1964). Vklad partiynoho pidpylyia i partyzaniv Ukrayiny v roz'hrom fashyst-s'kykh zaharbnykiv. *Komunist Ukrayiny*, 10, pp. 30—40.
8. Zabihaylo K. (1964). Ukrayins'ka RSR i Orhanizatsiya Ob'yednanykh Natsiy. *Komunist Ukrayiny*, 6, pp. 40—45.
9. Kasiyan V. (1964). Narodnyy khudozhnyk. *Komunist Ukrayiny*, 2, pp. 65—69.
10. Lypovchenko M. (1964). Borot'ba V. I. Lenina proty velykoderzhavnosti i natsionalizmu v dozhovtneviy istoriohrafyiyi Ukrayiny. *Komunist Ukrayiny*, 7, pp. 34—45.
11. Lyst Tsentral'noho Komitetu KPRS TSK Kompartiyi Kytayu. (1964). *Komunist Ukrayiny*, 8, pp. 10—21.
12. Novi dokumenty V. I. Lenina (1964). *Komunist Ukrayiny*, 5, pp. 3—7.
13. Pashko Ya. (1964). Storinky heroyichnoyi epopeyi. *Komunist Ukrayiny*, 10, pp. 41—48.
14. Pyl'kevych L. (1964). Nova haluz' nauky — bionika. *Komunist Ukrayiny*, 11, pp. 47—54.
15. Repenko A. (1964). Polipshennya yakosti produktsiyi — vazhlyve zavdannya mashynobudivnykiv. *Komunist Ukrayiny*, 11, pp. 10—18.
16. Sarbey V. (1964). V. I. Lenin i revolyutsiyno-demokratychna spadshchyna T. H. Shevchenka. *Komunist Ukrayiny*, 2, pp. 48—56.
17. Storichchya Pershoho Internatsionalu. 1864—1964. Tezy Instytutu marksyzmu-leninizmu pry TSK KPRS. (1964). *Komunist Ukrayiny*, 9, pp. 10—30.
18. Tron'ko P. (1964). Za naukovu rozrobku istoriyi mist i sil Ukrayins'koyi RSR. *Komunist Ukrayiny*, 5, pp. 67—76.
19. Khrushchov M. S. (1964). Pro myr i myrne spivisnuvannya. *Komunist Ukrayiny*, 5, pp. 8—14.
20. Chyzh V. (1964). Radyans'ka Armiya v boyakh za vyzvolennya Ukrayiny. *Komunist Ukrayiny*, 10, pp. 20—29.
21. Shelest P. Yu. (1964). Khimiya — udarnyy front borot'by za komunizm. *Komunist Ukrayiny*, 1, pp. 3—17.
22. Yatskiv P. (1964). Na choli mas u borot'bi za vozz'yednannya zakhidnoukrayins'kykh zemel' z Radyans'koyu Ukrayinoyu. *Komunist Ukrayiny*, 10, pp. 91—99.

Надійшла до редакції 8 листопада 2021 року

СЛАВЕТНІ ВИДАВНИЦТВА УКРАЇНИ

УДК 655.411Академперіодика(477)(045)

Олеся Чадюк,

кандидат філологічних наук,

провідний науковий редактор

Видавничого дому "Академперіодика" НАН України,

e-mail: chadiuk@ ukr.net

Життя Видавничого дому "Академперіодика" НАН України за карантинних обмежень

Видавничий дім "Академперіодика" Національної академії наук України розпочав свою історію у квітні 1995 р. Сьогодні це чи не єдине наукове видавництво в державі (відповідно до Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність"), котре створено та діє з метою висвітлення результатів наукової, науково-технічної, науково-педагогічної,

науково-організаційної діяльності, оприлюднення наукових результатів, репрезентації наукової (науково-технічної) продукції, а також досліджень у галузі теорії та методики науково-видавничої справи. Завданням "Академперіодики" є виконання наукових досліджень, спрямованих на здобуття та використання нових знань у сфері видавничої справи, підготовки й

випуску фахової наукової літератури; збереження й сприяння розвитку науково-інформаційного та інтелектуального потенціалу країни; інформування, у тому числі оперативне, вітчизняної та міжнародної громадськості про стан і здобутки української науки.

Як базова організація Науково-видавничої ради НАН України ВД "Академперіодика" активно продовжує наукові дослідження видавничої діяльності Академії в історичній ретроспективі та на сучасному етапі, вивчає загальносвітові тенденції розвитку наукової видавничої справи, напрацьовує рекомендації щодо підготовки та уніфікації паперових і електронних видань НАН України. Особливу увагу видавництво приділяє дослідженню різних аспектів функціонування періодичних наукових видань, запровадженню новітніх форм організації роботи редакцій академічних журналів із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, залученню фахової спільноти до широкого обговорення актуальних питань на науково-практичних форумах (конференціях, семінарах тощо).

Звичайно, що період пандемії, спричинений поширенням вірусної інфекції COVID-19, вніс суттєві зміни в повсякденну діяльність і функціонування ВД "Академперіодика", як і всіх суб'єктів видавничої справи в масштабі не лише України, а й світу. Пандемія скоригувала графіки роботи підрозділів видавництва, спонукала до пошуку нових форм взаємодії з авторами й авторськими колективами та активного використання дистанційних засобів зв'язку й програмного забезпечення. Ці виклики надали поштовх до пошуку форм адаптації до нової "карантинної реальності", як-от зміщення акценту з живої комунікації на віртуальну.

Видавництво також активно долучилося до онлайн-читання та поширення наукових знань, аби користувачі мали змогу здобути інформацію в інтернеті, не виходячи з дому. Так, за сприяння Науково-видавничої ради НАН України ВД "Академперіодика" відкрив доступ до серії книг із проекту "Наука для всіх". Її започатковано 2004 р. для популяризації наукових знань і репрезентації широкому загалові здобутків вітчизняних учених у найрізноманітніших галузях. У гарно ілюстрованих книгах серії працівники наукових установ Академії легко й доступно розповідають про цікаві факти, напрацювання, тенденції в астрономії й астрофізиці, біології, матеріалознавстві, хімії, екології, геології, філософії, літера-

турознавстві. Акцію "Відкриваємо "Науку для всіх" розпочато до XV Фестивалу науки в Україні та з нагоди Дня працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження, і в її рамках раз на тиждень видавництво надавало доступ до однієї з 23 книг проекту. Викладаючи видання у відкритий доступ, "Академперіодика" мріє не лише залучити нових читачів і зацікавити майбутніх науковців, а й віднайти нових авторів, готових допомагати всім охочим опанувати нові знання. Отже, нині у відкритому доступі наявні 23 науково-популярні видання, створені співробітниками Національної академії наук України та дбайливо підготовлені й випущені Видавничим домом "Академперіодика" НАН України.

Усі книги із серії "Наука для всіх" у вільному доступі

Період соціального дистанціювання й кардинальних змін ковідної реальності, який триває, майже унеможливив організацію великих відкритих заходів "наживо", особливо в період жорсткого локдауну. Однак влітку видавництву вдалося адаптуватися до карантинних вимог і провести довгоочікувану подію — семінари "Академперіодика-ПАТІ". У попередні роки їм передували щорічні науково-практичні конференції "Наукова періодика: традиції та інновації" з дуже широким колом учасників. Традиційним для заходів стало проведення майстер-класів із різних питань видавничої справи, на яких фахівці Видавничого дому на практиці навчали співробітників редакцій журналів. Підготовлено та опубліковано чимало науково-методичних матеріалів, що допомагали перевести видання в повноцінний сучасний формат наукового журналу на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Хвиля інтересу науковців і видавців саме до проведення "живих" зустрічей 2021 р. та пошуків на отримання нової інформації про видавничу справу надала імпульс ПАТІ (Публікаційна Активність Творчої Інтелекції) — науково-практичним тематичним семінарам в умовах карантинних обмежень.

Заходи (із кількістю 15—18 учасників кожний) було проведено на відкритому повітрі, у затишному

патіо Видавничого дому "Академіперіодика". Перший семінар "Входження до Web of Science: нові правила" відбувся 7 липня 2021 р. Запрошений лектор І. Тихонкова, консультант із регіональних рішень Clarivate, розповіла присутнім про нові правила процедури входження наукових періодичних видань до наукометричної бази Web of Science Core Collection, критерії якості наукового видання й важливість дотримання цих вимог. Після виступу розгорнулася плідна дискусія, учасники якої жваво обговорювали такий важливий для науки Plan S — ініціативу, спрямовану на консолідацію зусиль для якнайшвидшого переходу до тих моделей, що надають повний, миттєвий і відкритий доступ до результатів наукових досліджень. Творча інтелекція виявила значну зацікавленість новаціями та можливістю підвищення рівня видань. Учасники отримали сертифікати й запрошення відвідувати наступні заходи, що дають змогу спілкуватися наживо та обговорювати нагальні питання життя наукових журналів.

Другий семінар у межах "Академіперіодика-ПАТІ" відбувся 21 липня 2021 р. Наріжною темою стала доповідь "Організаційні засади роботи електронної редакції", присвячена впровадженню видавничих платформ у діяльність академічних наукових журналів та власне організації робочого процесу електронних редакцій. Відповідальний секретар журналу "Science and Innovation" Т. Яцків поділилася досвідом роботи з видавничою платформою Open Journal Systems (OJS). Було розглянуто переваги, недоліки та перспективи роботи з системою, яку поступово впроваджують редакції загальноакадемічних журналів.

Третій захід було проведено 4 серпня 2021 р. Під час зустрічі головний редактор ВД "Академіперіодика" А. Радченко розповіла про відмінності між стандартами ДСТУ 7152 "Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках" у редакції 2010 і 2020 рр., поділилася досвідом щодо оформлення публікацій у періодичних виданнях та окреслила шляхи уніфікації процесу для уникнення розбіжностей під час подання наукових статей. Другим питанням було сучасне оформлення наукового журналу та актуальні вимоги міжнародних баз даних. На прикладі гіпотетичного "Всеукраїнського ученого журналу" фахівці ВД "Академіперіодика" пояснили, що, як і чому має бути наявним у науковому виданні, як обов'язкові та факультативні елементи розмежувати й гармонійно поєднати на його сторінках.

Сподіваючись на подальші зустрічі, чекаємо від усіх охочих нових ідей, тем і питань для заходів у форматах семінарів та конференцій. Ми вдячні учасникам — друзям і колегам — за зацікавленість науково-видавничою справою та нашою роботою, за намагання докласти зусиль до того, щоб наукові періодичні видання ставали досконалішими й помітнішими.

Значущою "міжкарантинною" подією стала презентація двох нових наукових видань, підготовлених і виданих у плідній співпраці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та ВД "Академіперіодика", що відбулася 28 вересня 2021 р. в Інституті книгознавства НБУВ. Перше видання, підготовлене співробітниками відділу музичних фондів Інституту книгознавства, — це гарно оформлений та проілюстрований каталог "Музична Шевченкіана у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського", у якому зібрано понад 4000 бібліографічних та аналітичних описів музичних творів і народних пісень, пов'язаних з іменем Великого Кобзаря. Каталог складається з п'яти розділів: "Музичні твори на тексти Т. Шевченка", "Музичні твори за мотивами творів Т. Шевченка", "Збірки за назвами і авторські збірки на слова Т. Шевченка", "Присвячено Шевченкові", "Улюблені, використані або записані Т. Шевченком народні пісні". Видання вирізняється ґрунтовністю дослідження та якістю художнього оформлення й поліграфічного виконання. Важливо, що онлайн-версію каталогу постійно впорядковують і доопрацьовують, завдяки чому він залишається сучасним та актуальним. Унікальне за охопленням матеріалу видання стане у пригоді дослідникам української культури, мистецтвознавцям, музикознавцям, музикантам-виконавцям, бібліотекознавцям, працівникам музеїв, нотних видавництв тощо.

Колективна монографія "З історії книжкової культури України: дослідження ретроспективних книжкових, образотворчих, музичних видань та історичних колекцій з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського" є підсумком наукових досліджень з історії книжкової культури України, які проводили науковці Інституту книгознавства НБУВ упродовж 2016—2018 рр. на базі фондів відділів стародруків та рідкісних видань, образотворчих мистецтв, музичних фондів, зарубіжної україніки, бібліотечних зібрань та історичних колекцій. Основну частину монографії становлять наукові розвідки з історії вітчизняного книговидавництва XVI—XVIII ст., мистецтва української книги та культури книгорозповсюдження, історії інших видів друку — нот, відбитків гравюр. Авторами матеріалів є співробітники спеціалізованих відділів НБУВ, які багато років досліджують зазначені джерела. Окремі блоки присвячено культурі книгозбирання та книгорозповсюдження в давнину (XVI — початок XX ст.), а також книжковій культурі української діаспори. Уміщений у монографії різноаспектний матеріал з історії книжкової культури в Україні стане в пригоді книгознавцям, бібліотекознавцям, культурологам, історикам, а також усім, хто цікавиться історією вітчизняної культури.

Після презентації відбулися невеликий концерт і неформальне спілкування. Співробітникам Видавничого дому "Академіперіодика" було дуже приємно чути слова подяки від колег із НБУВ і гостей заходу,

адже в кожне видання ми намагаємося додати щось оригінальне й цікаве, використовуючи новітні цифрові технології, а також власний досвід і творчий потенціал. Сподіваємося, що й надалі співпраця з Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського буде такою ж плідною, щирою, цікавою, креативною та корисною.

Ще одним аспектом діяльності ВД "Академперіодика" в карантинний час стала підготовка соціально значущих видань до 30-річчя Незалежності нашої Держави: у співпраці з Інститутом історії України НАН України вийшло три видання проєкту "Україна. Нариси історії", розраховані на широку читацьку аудиторію: "Україна й українці в постімперську добу (1917—1939)", "Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939—1990)", "Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990—2019)". У цих книгах вузлові проблеми націєта державотворення розкрито в концепті хронотопу українського "довгого ХХ сторіччя", сутнісною ознакою якого є реалізація інтенцій соціально-економічної, етнокультурної та політичної емансипації — власне, завершення Української революції, що розпочалася в контексті Першої світової війни, та започаткування руйнації колоніальної системи. Феномен Української революції, причини та обставини перемоги комуністичного режиму, трагедія найбільшої розділеної нації Східної Європи в добу становлення й зміцнення тоталітаризму є вузловими сюжетами першої книги. Міжвоєнний період розглянуто як час культивування та критичного загострення внутрішніх проблем української нації під дією асиміляційних і репресивних практик. У другій книзі йдеться про сутнісні зміни соборної України, що постала в рамках Ялтинсько-Потсдамської системи. Її доля в епоху Другої світової та "холодної" воєн, наслідки рерадянзації, неусвідомлені колективні травми й переступи та їхній вплив на сучасність розглянуто крізь протистояння світових систем і крах комуністичного режиму, що уможливило суверенізацію України. Третя книга оповідає про суперечності пострадянського транзиту. Три модерні революції, розбудова "олігархічних республік", суб'єктивізація нашої держави у світі через самоусвідомлення європейського вибору є видимими проявами завершального етапу сторічної Української революції та антиколоніальної визвольної війни.

Улітку поточного року в "Академперіодиці" вийшла друком книга "Національна академія наук України в 1991—2021 роках. До 30-річчя Незалежності України", де викладено основні результати досліджень та схарактеризовано здобутки НАН України. Основну увагу приділено напрацюванням останніх років. Окреслено непересічний внесок НАН України як головної наукової установи держави в розбудову економіки й розвиток соціогуманітарної сфери.

Нещодавно побачив світ "Збірник нормативних документів і методичних матеріалів з питань упо-

рядкування видавничої діяльності НАН України та її установ", також підготовлений фахівцями ВД "Академперіодика". Окрім постанов і розпоряджень Президії НАН України, що унормовують питання видавничої справи Академії, у збірнику вміщено дотичні матеріали, а саме: роз'яснення щодо мовної політики НАН України; списки журналів НАН України, що входять до переліку наукових фахових видань України відповідно до наказу МОН; перелік періодичних видань НАН України та її установ, що індексуються в міжнародних наукометричних базах, тощо. Збірник стане у пригоді працівникам редакційно-видавничих підрозділів НАН України, а також усім фахівцям, які займаються академічною видавничою діяльністю.

Підготовка цих важливих видань під час карантину свідчить про креативність у пошуку нових форм мобільної взаємодії авторів та авторських колективів із фахівцями видавництва. А готовність опанувати нові інструменти й способи організації співпраці довели не тільки великі книжкові проєкти, випущені вчасно, а й дотримання графіку виходу журналів НАН України.

Для поліпшення якості видавничої продукції та забезпечення оперативності її виготовлення ВД "Академперіодика" має на меті своєчасне оновлення ліцензійного програмного забезпечення та парку поліграфічного устаткування, розширення можливостей цифрового друку. Актуальним є створення єдиного комунікативного простору (наприклад, на базі кількох видавничих платформ), що безперервно забезпечуватиме можливість проведення віддалених виробничих нарад та опрацювання спільних документів учасниками видавничого процесу. У стратегічній перспективі видавництво планує використовувати системи типу MS Project та Primavera, які підтримуватимуть функціональну взаємодію співробітників у режимі дистанційної роботи та здійснення контролю ефективності виконання поставлених завдань.

Вимушена мобілізація сил спонукала до підвищення пунктуальності, дисциплінованості й злагоженості роботи, чіткішого планування та дотримання графіків, до переходу журналів на видавничу платформу Open Journal System. Навіть під час карантинних обмежень ми мали змогу ділитися знаннями та навичками з молодшими колегами: окрім проведення "Академ-ПАТІ", було організовано виробничу практику та стажування на базі видавництва магістрів-поліграфістів і редакторів. Надалі перспективно видається кураторська підтримка майбутніх фахівців із видавничої справи на базі ВД "Академперіодика".

Упевнені, що накопичений під час пандемії досвід стане у пригоді, коли суспільство зможе повернутися до життя без епідемії, а адаптовані до нової реальності та опановані сучасні інструменти, програми й способи роботи дадуть змогу й надалі підвищувати якість видавничої продукції "Академперіодика".

Надійшла до редакції 10 листопада 2021 року